

טיפוח • פוריות

תערוכת הבקר ה־40 ע"ש משה הימן ז"ל

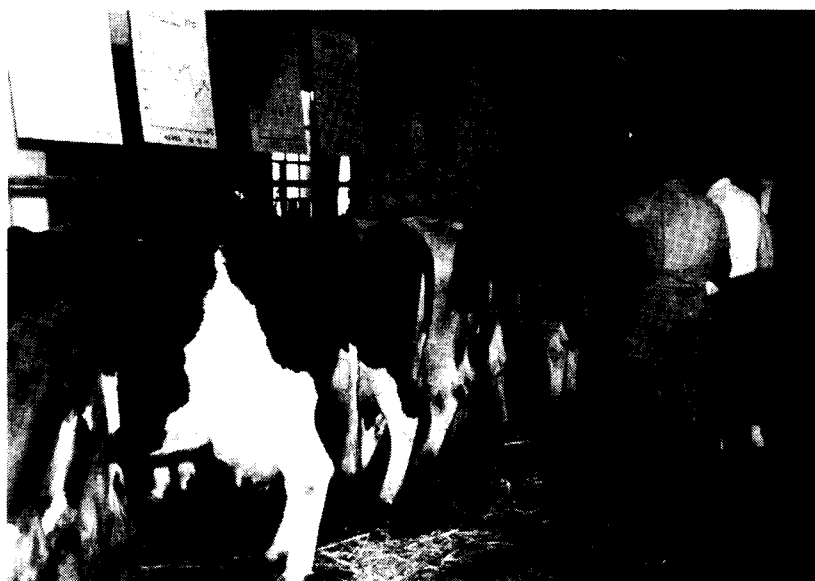
חיים שטורמן – "און", דוד דרור – ספר העדר

והתערוכה החמישית התקיימה באוקטובר 1962 באותן המבנים שבהם מתקיימת התערוכה עד היום. בתערוכה זו השתתף גם פרופ' טרימברגר מארה"ב, שהוזמן ארצה לשלושה חודשים ללמד את רפתני ישראל שיפוט בקר. בתמונות הישנות והנוסטלגיות נראים חברינו שכבר עברו מן העולם – הגנטיקאי ראובן בר־ענן, מזכ"ל ההתאחדות אפרים שמרגד, המדריך הוותיק יעקב עצמון וכמובן משה הימן שהיה הרוח החיה, ולידם

כמעט שנה עברה מאז מותו של משה הימן ז"ל. אגודת "און" החליטה במועצתה לקרוא את מפעל תערוכות הבקר על שמו של משה שהיה ממייסדי "און" ומבעלי היוזמה והמושכים בעול התערוכות כל השנים.

בעזרת "מוזיאון הרפת" מצאנו כמה עובדות מעניינות ואולי נשכחות על תחילתן של תערוכות הבקר. **התערוכה הראשונה** התקיימה באוקטובר 1958. זו היתה תערוכה ניידת והקהל הוסע לראות פרות במשקים בית־אלפא, מזרע ויפעת. התערוכה היתה בחסות האגף לבעלי חיים של משרד החקלאות, המחלקה להתישבות של הסוכנות היהודית, הוועדה האזורית של עמק יזרעאל וכן התאחדות מגדלי בקר ואגודת "און". המשתתפים הצטיידו בכריכים ושילמו 1 ל"י עבור השתתפותם. בסופה של התערוכה התקיימה שיחת סיכום במבנה "און" ובה הושונו בנות הפרים גיל וקישון. התצוגות הבאות התקיימו גם כן בסתיו, ביגור, בחורשות שריד; מדי פעם הצטרף שופט ומורה מחו"ל. **בתערוכה הרביעית**, בנובמבר 1961 השתתף בשיפוט אינג' סטפןל מה־NRS ההולנדי, בה הושונו בנות תור, הראל, אוד ויניב. התערוכות הפכו לחלק קבוע מפעילות הענף והיו בדרך כלל בחסות מינהל ההדרכה של משרד החקלאות, אך תמיד באחריות ובביצוע אגודת "און" והתאחדות מגדלי בקר. ב־1962 הוחלט בהנהלת "און", לפי הצעתו של שלמה דורי, לבנות את מבני הקבע לתערוכה. המבנים עלו כ־140.000 ל"י (14 ש"ח, ללא הצמדה)

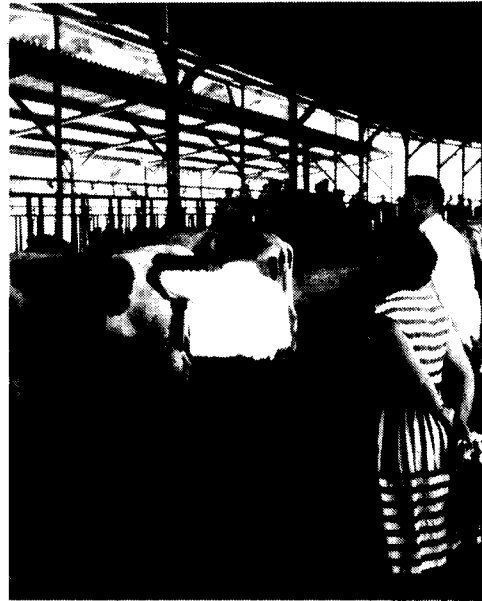
האלופות בתצוגה הראשונה, ברפת מזרע 1958 (תמונת ארכיון הרפת).

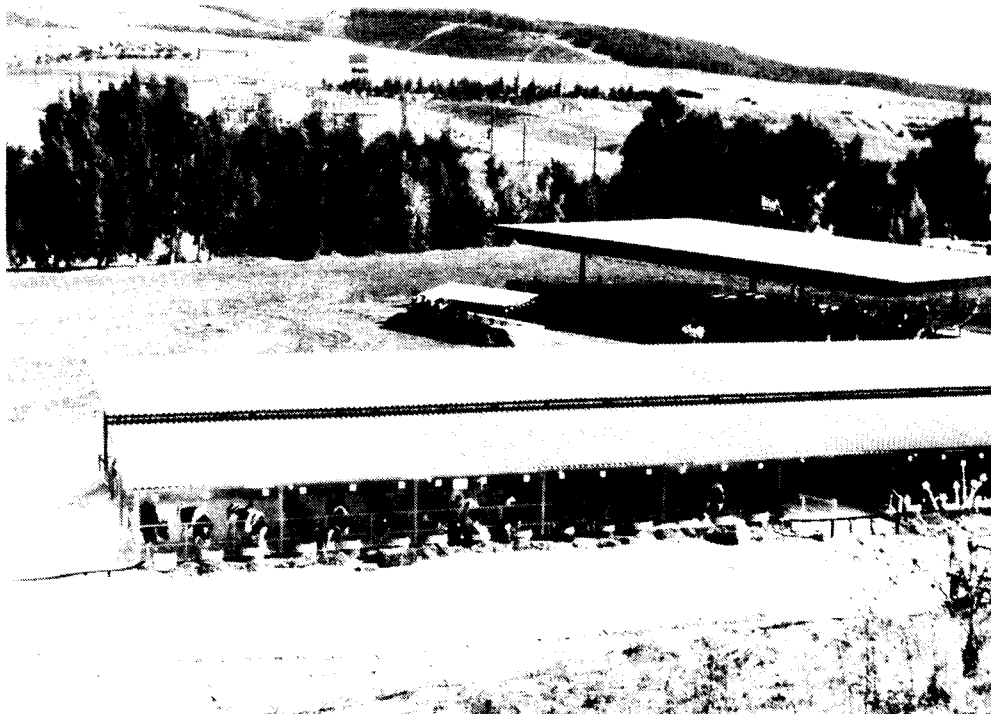
התצוגה השלישית בחורשת שריד 1960; בתמונה בנות "מותק" (תמונת ארכיון הרפת).

התצוגה הרביעית ביגור 1961; יעקב עצמון ליד בנות
"תור" (תמונת ארכיון הרפת).

אפרים ורביקה שמרגד עם אינג' סטפפל ליד בנות
"תור" (תמונת ארכיון הרפת).

נאמר, מתעכבת ההתקדמות הגנטית בתכונות הייצור, ותערוכות הבקר מעודדות את ההתחשבות בתכונות אלה. אך אצלנו, כשהרפתנים צעירים והוותק הממוצע בענף אינו גדול – יש מקום דוקא לקדם את "הרפתנות" לשמה, את ההסתכלות בפרה לא רק כ"מקור לכסף ונתונים", אלא כבהמה בעלת אופי וצורה, הקושרת את האדם למקומו ולעבודתו.

גישות שונות באו לידי ביטוי ביחס לערכו הכלכלי של השיפוט הגופני, וחצו את ציבור הרפתנים והגנטיקאים. משה ידע תמיד לסגור על הצורך בפרה הפונקציונלית ולמצוא סימוכין בין העבודות המדעיות ובין האנשים בעלי דעות המוכיחות, כי לפרה היפה והפונקציונלית יש יתרונות כלכליים.

מן ההתחלה הודגש הקונפליקט בין השאיפה לפרה יפה ומתפקדת היטב לבין הפרה היצרנית, המשקל הנכון שיש לתת לתכונות אלה, בעיקר כאשר הן באות בניגוד, כאשר יש לבחור בין פרה (או פר מזריע) יפה אך פחות יצרנית לבין פרה "מכוערת" ושופעת חלב. נראה, שהיום הקונפליקט הוא לא רק בגישה אלא בעצם הבנת הקשרים הגנטיים בין התכונות ותוצאותיהן המעשיות בתנובה ובהישרדות במשק. ללא ספק אחת ממשימותינו הבאות היא לנתח נכון את הקשרים והמתאמים, לא לגרום נזק, ללמוד ולהבין את הקשרים האלה,

(צילום דני תומר).

עם משה סורקין, ליד שולחן נשיאות הכנס

יבלח"א – צעירים ויפים – אריה אלדן, אלי סמסון, דן קלי, בנימין לב ועוד רבים רפתנים ובני תשחורת.

לאחר **בניית אתר התערוכות** שבצומת כפר ברוך ליד "און" התקיימו בו פעם עד פעמיים בשנה תערוכות בקר. הנושא המרכזי היה תמיד – הצגת קבוצות בנות פרים חדשים לשם הכרת המבנה הגופני שמוריש הפר. ובנוסף – בכל תערוכה הוצגו נושאים חדשים – פרות אלופות, אמהות פרים, בנות מהעברת עוברים וכו'. אוכלוסית האבות השתנתה עם הזמן ובמקום להציג פרים צעירים עברנו להציג פרי מיכל העובדים בשטח.

משה לא שקט על שמריו גם בנושא שיטת השיפוט והתכונות הנשפטות. הוא דגל בשיטת השיפוט האיכותי "הקובע עמדה" – טוב או רע, וכן בשיטה המצמצמת את מספר התכונות כדי ש"אפשר יהיה לעשות עם זה משהו" ולא לפרט יותר מדי.

אחד הנושאים החשובים ביותר במפעל התערוכות היה תמיד המפגש התבר. אולי בשל כך התערוכות הן כה פופולריות ומאות רבות של רפתנים באים אליהן להיפגש, לשוחח, לראות, ללמוד ולהנות.

בעולם יש נטיה, ובעיקר בין הגנטיקאים, למעט בערכו של השיפוט הגופני שבגיננו, כך

תלי שור פתח את התערוכה וציין שבמסגרת המהלכים לאיחוד המסגרות המקצועיות של שתי האגודות, "און" ו"השירות", גם תערוכות קבוצות בנות פרים המסורתית של "און" הופכת להיות תערוכה ארצית של שתי האגודות, במסגרת התאחדות מגדלי בקר.

תערוכה זו היא ה-40 במספר בתערוכות "און", והראשונה הנערכת במסגרת ארצית. נקווה שצעד זה יחזק את שיתוף הפעולה ויאפשר לכל רפתני ישראל לראות ייצוג מלא של בנות כל פרי הארץ הנמצאים בשתי הפריות. דן קלי בירך על השותפות והדגיש את הצורך בחוש פרופורציה נכון בטיפוח ליצרנות ולפונקציונליות של הפרה, ודניאל, המזכ"ל

כדי לתת כלים למטפחים ולרפתנים היכולים להבהיר את תוצאות מעשינו בנושא הטיפוח לשיפוט גופני.

בהזדמנות זו חובה נעימה היא לנו לציין שני חברים, ממזריעי "און", שהיו עם משה לאורך כל הדרך הזו, את עזרא צמרי, חבר קיבוץ מרחביה, מזריע לשעבר שעסק עם משה בשיפוט גופני ובהדרכת המזריעים והרפתנים – ואת יהודה וילמוש, ותיק המזריעים היום שעבד עם משה ואחריו עד היום הזה בשיפוט בקר ובלימוד הרפתנים כיצד לעשות זאת. אי-לכך התכבד יהודה בתערוכה זו במגן הוקרה מיוחד על פעלו רב השנים ועל ההערכה הרבה שזכה לה בין הרפתנים.

(צילום דני תומר).

ריצ'רד האו, השופט מארה"ב

הלינארי והאיכותי הנהוגה באירופה ובארה"ב. בשיטת השיפוט הלינארי (הקווי) מדד גופני שהוא בר מדידה כגון גובה, רוחב, מרחק בין קצוות וכו' מקבל ציון מספרי יחסי בהתאם. טווח הציונים נע בין 1-9, כאשר הציון 9 אינו דוקא הטוב ביותר אלא הקיצוני ביותר. הציון הממוצע הוא 5 וסטיית התקן היא ± 1.3 נקודות. השיטה אמורה לתאר את התכונות החשובות של הפרה באופן אובייקטיבי ולאפשר ניתוחים סטטיסטיים לצורך מבחני פרים לשיפוט גופני, לבדיקת אמינות השיפוט וכד'. כל פרה נבחנת ל-12 תכונות בניקוד לינארי ול-5 תכונות גוף בניקוד איכותי.

הציון האיכותי מציין באופן סובייקטיבי אך בשיטה קבועה את טיב התכונה. טווח הציונים בשיפוט האיכותי הוא 65-100 כאשר:

65-69 גרוע	84-80 טוב+
74-70 לא טוב	89-85 טוב מאד
79-75 טוב	100-90 מצויין

ממוצע הציונים הוא 80.

הוסיף ברכות לדרך הטיפוחית החדשה והמשתפת לכל חלקי ההתאחדות.

מאז התערוכה הקודמת אנו ממשיכים באותו קו טיפוח חדש שאימצנו - דהיינו, קידום מהיר של ייצור חלבון ובקצב מהיר פחות, ייצור השומן, והאטה בהתקדמות ייצור הנוזלים, שלפיו מסודרים הפרים בתכונות הייצור בלוח הפרים.

חווייה מיוחדת היתה הופעתו של סורקין מעין-חרוד, שהזכיר את ימי עבודתו עם משה הימן ואת הערכתו למורשתו.

בתערוכה זו הושם הדגש על שלושה נושאים עיקריים:

- ◀ החלפת שיטת השיפוט הגופני והדגמתה.
- ◀ השוואת בנות הפרים העובדים כיום בשטח.
- ◀ פרות עתודות, אמהות לפרים ילידי 1991-2.

השיפוט הגופני החדש

החל מיוני 1991 הוחלפה שיטת שיפוט הבקר בישראל משיפוט איכותי, שהיה נהוג עשרות בשנים בכל מדינות העולם, לשיטת השיפוט

(צילום דני תומר).

פרי התצוגה

במבחן מאי 1992 נמצאו מספר פרים צעירים חדשים, שירעננו את מיכלי המזריעים וחלקם הוצג בתערוכה זו.

גלגל 2303 כן גבי 2132 ותגלית בת גיוס 3048 בת גיוס מהעוגן. מבחן השיפוט הגופני של גלגל אינו מצטיין במיוחד. המיוחד בו הוא שזו לו כבר השנה השניה שהוא במקום הראשון בייצור ק"ג חלבון, וזאת – על ידי ייצור כמות רבה של חלב בריכוז נמוך יחסית.

בנות גלגל בתערוכה היו בהמלטה שניה, להבדיל מיתר הבנות שהיו מבכירות בלבד. גלגל עומד לגמור בשבועות אלה את מבחן אופן ההמלטה שלו בעגלות. כידוע – הורי גלגל, גבי וגיוס, נפוצים מאד בעדר הישראלי.

בנות גלגל בתערוכה.

חלוץ 3145 בן גיוס 829 ונכד פרחח 783.

חלוץ הוא פר חדש שהגיע לראש רשימת הפרים בחמ"מ רק במבחן האחרון. מבחנו בשיפוט גופני הוא חלש יחסית, בעיקר בעטין, ועיקר יתרונו הוא בייצור חלב ומרכיביו.

גם חלוץ, כבן גיוס ונכד פרחח, אינו מגוון את קווי הדם שלנו. בנותיו של חלוץ באו משני משקים בלבד והן מדגם מאד אקראי. בנותיו בתערוכה הובאו משני משקי הדרום, דורות וברור חיל, והיו יפות מאד, גדולות וחזקות,

לשם המחשת השיטה ולימודה הוצבו שלטים (פוסטרים) בסככת הפרות בתערוכה המדגימים את שיטת השיפוט והערכים הניתנים למצבים השונים. קטלוג התכלת הופק השנה באופן ממוחשב ואוטומטי בעזרתם של אנשי יחידת המחשב המרכזי בביתן-אהרן, ובו התפרסמו תוצאות השיפוט האיכותי לכל פרה ב-5 תכונות שהן:

1. ציון כללי – ממוצע של 4 התכונות כאשר ציון העטין מוכפל ב-2;
2. גודל הבהמה;
3. אופי חלבני – מבנה גוף חלבני ולא בשרני;
4. רגליים – זווית ואורך טלפיים, זווית העקב והליכה;
5. עטין – ציון כולל המורכב מאיכות העטין, חיבור עטין קדמי, עומק עטין, גיד תומך עטין, גובה עטין אחורי ומיקום פטמות. כן מביא הקטלוג שיפוט לינארי ל-3 תכונות עטין שהן:

1. עטין קדמי – חיבור העטין לגוף;
2. עטין אחורי – ממוצע בין 3 תכונות לינאריות: גובה, עומק וגיד תומך;
3. מיקום פטמות קדמיות.

השנה הובא לארצנו שופט בקר מוסמך מארה"ב, מר ריצ'רד האו; ביקורו תוכנן כך, שביומו הראשון ישתתף אתנו בתערוכה ובבחירת הפרות המצטיינות. מר האו הציג את הפרות, נימק את בחירתו ותיאר את שיטת השיפוט האמריקאית. ביקורו והסבריו הוסיפו טעם של תערוכות חו"ל לתערוכה שלנו ותרמו לאוירה המיוחדת.

מבחן פרים לשיפוט גופני

לכל הפרים שבנותיהם הוצגו בתערוכה ניתנו גם תוצאות מבחנם בחלב וגם בשיפוט גופני. מדי תקופה נערך מבחן פרים לשיפוט גופני כדוגמת מבחן החלב, כשהציונים מתוקנים למשק, לגיל הפרה, לעונת ההמלטה ולמרחק מההמלטה. המבחן נעשה רק למבכירות. לאחר חישוב הציונים המתוקנים של בנות הפר וסטייתן מהממוצע נותנים 6 נקודות לכל סטיית תקן + 100 נקודות.

גדול אך מחוזק היטב לגוף. מבחנו טוב מאד בתכונות העטין והגוף, ובנותיו מרשימות ביותר.

רמח 2343 בן רשם 2155 ונכד גיוס 829. אביו של רמח, רשם, הוריש לבנותיו עטינים יפים, ואמו הלוא היא אוגדה 3404 אחותו של פרחח, בתה של אורלי בת פריץ ממולדת. בנותיו הן בסוף התחלובה ומצטיינות בעטינים יפים עם מיקום פטמות טוב.

הרבה מעל ממוצע ציוני בנות חלוק, והרושם מהן היה מצויין.

בת סף מנורדיה.

בתערוכה הוצגה גם אימו תגלית 3048 ודודתו תהילה 3366 מקיבוץ העוגן. תגלית בת גיוס ותהילה בת פרחח – אכן, כך הן גם נראות. בנות גלגל נראו יפות וחזקות, עם עטינים טובים, מיקום פטמות טוב ורגלים חזקות. השימוש בו אינו רב, בעיקר בגלל קרבת הדם הצפופה שלו וריכוז המוצקים.

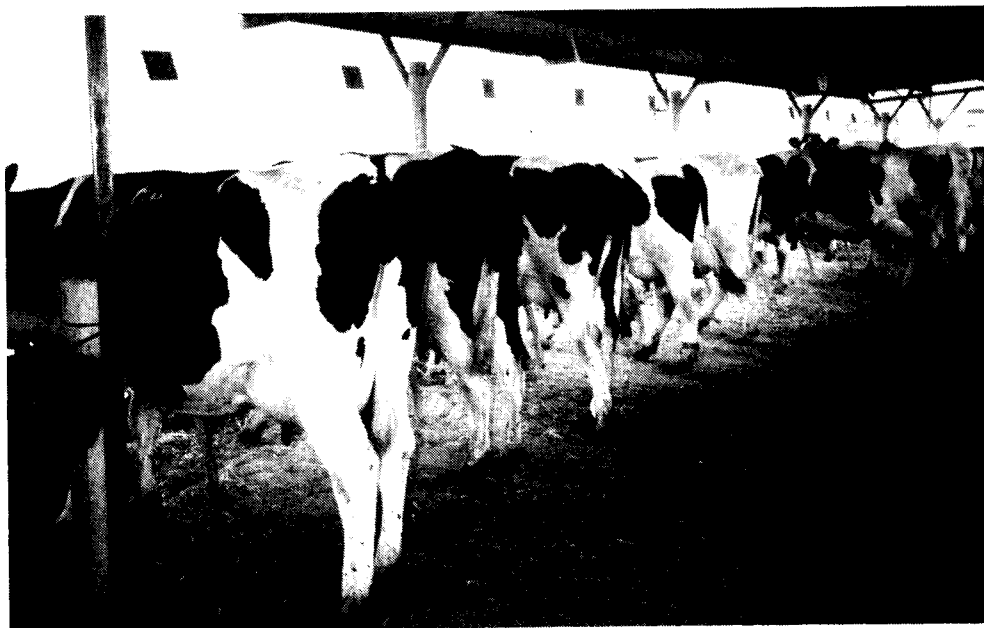
סף 2335 בן סטוארט 5120 ונכד פרחח 783. סף הוא פר הגורם לנו לנשום לרווחה ולספק שוב זרמת פר הנותן גם תכונות ייצור גבוה וגם מבנה גוף יפהפה. בנותיו מצטיינות בגוף עדין ויפה, רגליים בריאות וחזקות ועטין יפה, יצרני,

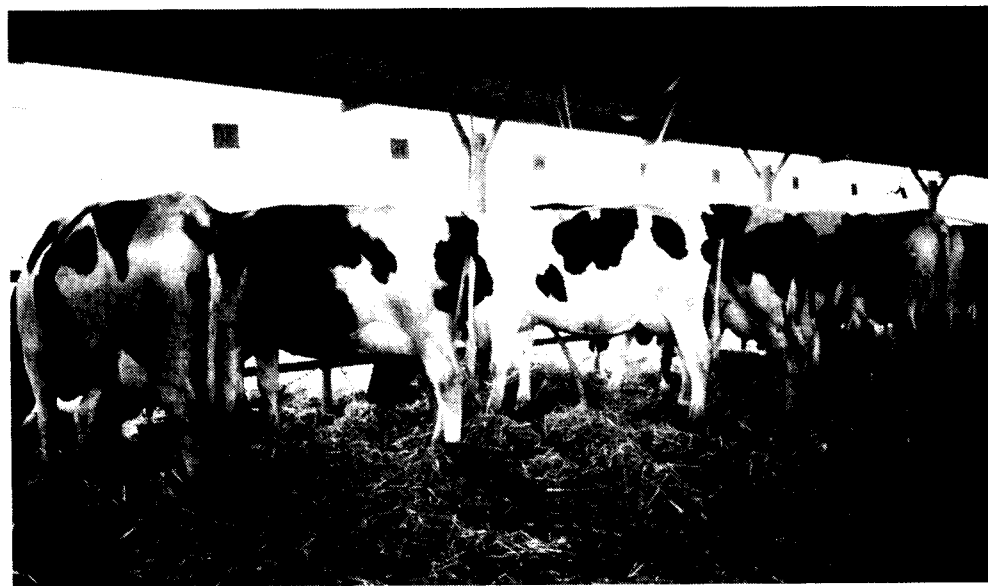
אמו של גלגל – תגלית בת גיוס; ברקע אחותה תהילה בת פרחח.

בני שפוטה 2688 מכפר רופין והם דיר וטרומי שעדיין מחכים למבחנם. מבחנו הגופני דומה לממוצע וכך נראו גם בנותיו בתערוכה.

לעם 2354 בן לייזר 2154 וגכד עמיר 787. זה זמן רב שאנו מחכים לבן טוב מלייזר והנה הגיע אחד מוצלח. ללעם שני אחים צעירים בפריה,

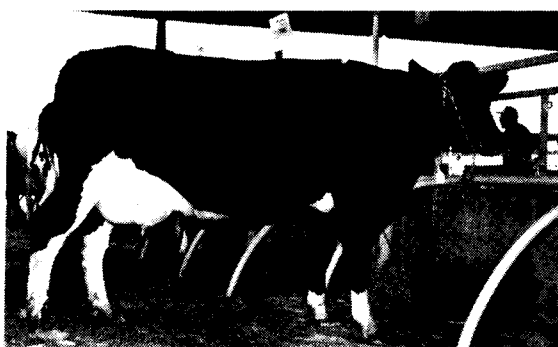
בנות לעם בתערוכה.

בנות פלור בתערוכה.

כבכל שנה הוצגה **קבוצת אמהות** שבניהן נלקחו בשנה האחרונה לפריות. גם השנה נבחרו 10 פרות מתוך 52 אמהות העגלים שנקנו ב-1991 ושמצב הריון איפשר להביאן. בנות הקבוצה הזו מעניינות גם בתנובתן וגם במבנה גופן. אכן, רב המבקרים התעכבו לידן זמן רב, ובעיקר בעלי האמהות שבניהן נקנו, להתגאות.

פלור 2357 בן בטשילר 5124 ונכד פרחח 783. מבחן החלב של פלור מבטיח רבות, אך יש לדעת שהמבחן מתבסס על תחלובות חלקיות קצרות ואנו נחכה לשימוש בו לאחר המבחן הבא בנובמבר. בנותיו נותנות הרבה חלב, הפר נייטרלי בריכוז חלבון ושומן. מבחנו הגופני דומה לממוצע ובנותיו בתערוכה נראו קטנות וממוצעות בעטיניהן ורגליהן.

מוסיקה מיורעאל, אמם של רנבו ורינגר (צילום דני תומר).

חמולה מעין השופט, אמם של דלמלטי ודלייט.

סוסה מאפיקים, אמם של שוטף ושטו.

מלבורן מיסעור, אמם של בקשיש ובקי.

הפרות המצטיינות בתערוכה

מספר	שם	המשק
356	לבנונה	שער העמקים
598	3598	דורות
374	אקסל	מעגן מיכאל
6590	6590	כנרת
1564	בוטי	בית זרע
3757	אגדה	כפר רופין
4627	פיקוק	מזרע

מקבוצת בנות גלגל 2303 (המלטה 2)

מקבוצת בנות חלוץ 3145

מקבוצת בנות סף 2333, **מלכת התערוכה**

מקבוצת בנות רמח 2343

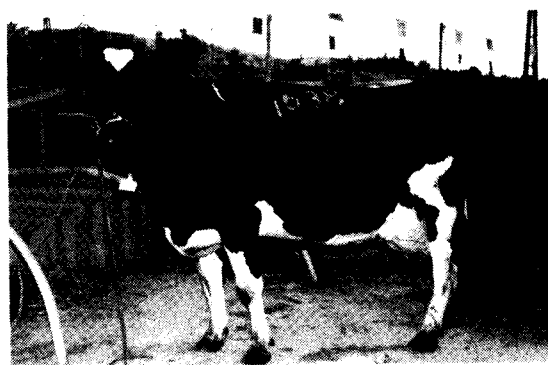
מקבוצת בנות לעם 2354

מקבוצת בנות פלור 2357

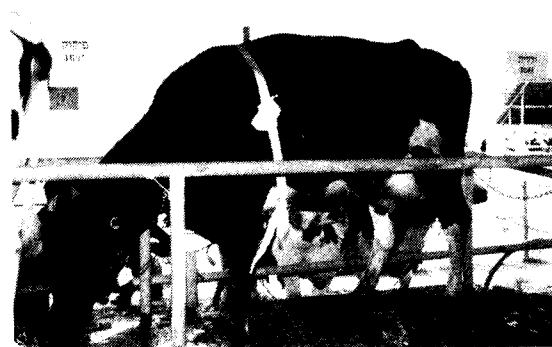
מקבוצת אמהות לפדים

בוטי 1564 מבית זרע, המצטיינת בין בנות לעם.

ניגר מיזרעאל, אמם של פרופר ופרומט (צילום דני תומר).

אקסל 374 ממעגן מיכאל, המצטיינת בין בנות סף ומלכת התערוכה (צילום דני תומר).

לבנונה 356 משער העמקים, המצטיינת בין בנות גלגל, המלטה שניה (צילום דני תומר).

הפרה 6590 מכנרת, הבת המצטיינת של רמח (צילום דני תומר).

אגדה 3757 מכפר רופין, המצטיינת בין בנות פלור (צילום דני תומר).

במיקרוסקופים הוצגו זרמות, תאי-זרע צבועים ועופרים וכן הוצגה תערוכת פוסטרים וצילומי מיקרוסקופ.

בנין המעבדה והרפת צוחצחו והפרים הנבחנים הועמדו במסדר לקראת הביקור, שמשך מאות מבקרים שלא חסכו בשבחים על התצוגה המעניינת.

השנה נמצאו הרבה פרים טובים במבחן ומתוך רצון לייצג רבים מהם הובאו הרבה פרות והרבה קבוצות. תודתנו המיוחדת נתונה לכל המשקים ששלחו את פרותיהם לתערוכה ו"לקחו סיכון", טרחו לנקותן ולהכינן ולהציגן כמאות. כמו כן, תודה שלוחה לכל עובדי "און", שלא חסכו כל מאמץ להכנת תערוכה יפה.

ולסיכום, היתה זו עוד תערוכה, יפה ומהנה. השתתפו בה יותר מאלף חברות וחברים מכל קצווי הארץ. נקווה שמפעל זה ימשיך ויתרום להכרתנו ולגישתנו אל הפרה המתאימה לנו ולהיכרות עם הפרים שבזרמתם אנו משתמשים.

לאחר נאומי הברכה וההקדמות הסביר מר האו, השופט האמריקאי, את נימוקי צוות השופטים לבחירת המצטיינות. את מלכת התערוכה היה קשה לבחור, ולדבריו היה מעדיף, אם אפשר היה – לקחת חלק מכל פרה ולהרכיב את הפרה המצטיינת. לבסוף נבחרה אקסל 374 בת סף ממעגן מיכאל.

גם השנה עמדה הפריה לרשות המבקרים. רועי וצוות הפריינים הדגו מדי שעה הקפצה ולקיחת זרמה.

תכשירי כזבים להדברת פרעושים על בקר וצאן ומכלאותיהם

שיווק והפצה בלעדיים:

ביטואמ
שיווק וטרינריה

מחסני הפצה:

ראש פינה: טל. 06-938588
טל. 06-934931
אלוני אבא: טל. 04-832348
רעננה: טל. 052-902699
באר טוביה: טל. 08-580091
משרד ראשי, רח' המסגר 1, ת.ד. 2122 רעננה,
טל. 052-441447

אבקה להדברת פרעושים על בקר וצאן ומכלאותיהם. (ניתן לאבק יונקים מיומם הראשון).

חדש

בלוטיק (אבקה)
מכיל: 1% פרופתאמפוס

תרכיז מתחלב להדברת פרעושים על בקר וצאן.

בלוטיק (נוזל)
מכיל: 35% פרופתאמפוס

לריסוס מבנים, חצרות ומכלאות

פרקטיק
מכיל: 50% פרופתאמפוס

אבקה רטיבה לשיבוש הליכי גדילה של פרעושים (לקטיעת מהלך ההתפתחות הטבעי של הפרעושים ומניעת גיחת בוגרי פרעושים).

פרעומת
מכיל: 25% פנוקטיקארד

צושים אפילושים אג האווג!

כזבים מחלקה וטרינרית ותברואה טל' 051-22261